

Kuntoutussäätiö

Järjestöt rakentamassa sosiaalisesti kestäviä naapurustoja

Malli aluetyön tekijöille

Farid Ramadan, Tuuli Vilhunen, Soile Kuitunen, Maari Parkkinen

Kuntoutussaatiö

Pakarituvantie 5

00410 Helsinki

www.kuntoutussaatio.fi

Helsinki 2020

ISBN 978-952-7330-07-4 (pdf)

Tekijät

Farid Ramadan, Tuuli Vilhunen,
Soile Kuitunen, Maari Parkkinen

Taitto ja kuvitus

Emmi Nääppä

Sisältö

- 4** Johdanto
- 6** Kestävän kehityksen perustana sosiaalisesti kestävä kaupunkikehittäminen
- 8** Osallisuus kolmannen sektorin tekemän aluetyön kontekstissa
- 18** Aluetyön muotoutuminen—kokemuksia Helsingin Malminkartanosta
- 20** Mitä tavoitteita aluetyölle voidaan asettaa?
- 24** Verkostotyöskentely, dialogi ja kokeilut alueen kehittämisen työkaluina
- 30** Aluetyön esimerkit Malminkartanosta omalle alueelle sovellettavaksi
- 40** Reflektointi ja havainnot jatkokehittämistä ajatellen
- 48** Lopuksi
- 50** Lähteet

Johdanto

Kuntoutussäätiö on tehnyt aluetyötä Helsingin Malmin-kartanossa vuodesta 2016 lähtien. Aluetyön tarkoituksena on alueen asukkaiden hyvinvoinnin ja osallisuuden tukeminen ja toimintakyvyn vahvistaminen. Tähän tavoitteeseen pyritään järjestämällä alueella erilaista hyvinvointia tukevaa matalan kynnyksen toimintaa ja osallistamalla alueellisten tapahtumien suunnitteluun ja toteutukseen. Aluetyön ensisijaisena kohderyhmänä ovat lähialueiden asukkaat ja erityisesti ihmiset, jotka kaipaavat mielekästä tekemistä omalla asuinalueellaan ja naapurustoissaan. Yhteisen toiminnan on ajateltu olevan tärkeää myös ihmisten sosiaalisen hyvinvoinnin, yhteisöllisyyden ja yhteisöjen hyvinvoinnin näkökulmista. Tätä näkemystä vahvistaa alueen asukkailta ja muilta alueverkoston toimijoilta saatu palaute.

Erilaiset tapahtumat ja toiminnot, joita alueverkoston toimijat ovat yhdessä järjestäneet, ovat asukkaiden mukaan elävöittäneet aluetta ja lisänneet muutenkin sen viihtyisyyttä. Yhteisen tekemisen kautta asukkaat ovat voineet tutustua aiempaa paremmin toisiinsa, mikä on koettu tärkeäksi hyvinvointia lisääväksi tekijäksi.

Kuntoutussäätiön aluetyössä on pyritty luomaan puitteet monipuolisille kohtaamisille tarjoamalla resursseja, kuten asiantuntemusta ja tiloja, alueen toimijoiden ja asukkaiden käyttöön. Nämä puitteet mahdollistavat osallistujien näköisen yhteisöllisen toiminnan toteuttamisen. Paikalliset toiminnot mahdollistavat uudenlaisia kohtaamisia, jotka tukevat monin tavoin alueen asukkaiden viihtyvyyttä ja hyvinvointia.

Dialogisuus on tärkeää aluetyön käytännön toteutuksessa: toimintojen suunnittelussa

kuunnellaan sitä kohderyhmää, jolle ne on suunnattu. Jatkuvan dialogin lisäksi, jota käydään toiminnan kohderyhmien kanssa, sovelletaan aluetyössä ajantasaista tutkittua tietoa. Dialogisuutta sovelletaan mahdollisuuksien mukaan aluetyön lisäksi myös muussa Kuntoutussäätiön tutkimus- ja kehittämistyössä niin, että asukkaiden ja alueverkoston toimijoiden ääni kuuluu toiminnan suunnittelussa, kehittämisessä ja toteuttamisessa monipuolisesti. Kuntoutussäätiö on monipuolinen tutkimusorganisaatio, mikä näkyy aluetyön tutkimuksellisessa

lähestymistavassa toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Tutkimuksen soveltaminen käytännön toimintaan erottaa kin Kuntoutussäätiön monien muiden alue- ja naapurustotyötä tekevien toimijoiden vastavista toiminnoista.

Kertyneen kokemuksen, tutkitun tiedon ja muilla alueilla kehitettyjen alue- ja osallisuusmallien pohjalta on kehitelty tämä aluetyön mallin, jota voidaan soveltaa skaalautuvasti erilaisilla alueilla. Malli on tarkoitettu työkaluksi, jota voidaan käyttää sosiaalisesti kestävien kaupunkien rakentamisessa.

Kestävän kehityksen perustana sosiaalisesti kestävä kaupunkikehittäminen

Mallin teoreettisena viitekehiksenä on kestävä kaupunkikehittäminen, jossa deliberatiivinen yhteiskunta, eli osallistuva kansalaisuus, nousee kaupunkisuunnittelun keskeiseksi lähtökohdaksi. Kestävä kaupunkikehittäminen pohjautuu YK:n globaaleihin ja paikallisiin ohjelmiin, jotka tähtäävät reilun ja kaikin tavoin tasapainossa olevan maailman rakentumiseen. YK:n kestävä kehitysraportti Agenda 21:stä (YK 1992) voidaan nostaa kolme aluetyön kannalta keskeistä tavoitetta: oikeus mielekkäaseen elämään, oikeudenmukaisuus ja ihmisten mahdollisuus vaikuttaa yhteiskunnalliseen ja itseään koskevaan päätöksentekoon. Tässä aluetyön mallissa on huomioitu myös YK:n Habitat III – Urban agendan monet tavoitteet, jois-

sa muotoillaan kestävä kehityksen sosiaalisen aspektin tavoitteita. (YK 2016) Sosiaali- ja terveysministeriö muotoilee puolestaan vuonna 2011 laaditussa Sosiaalisesti kestävä Suomi -strategiassa että sosiaalisesti kestävä yhteiskunta on kaikille jäsenilleen reilu, vahvistaa osallisuutta ja yhteisöllisyyttä, tukee terveyttä ja toimintakykyä, sekä antaa tarvittavan turvan ja palvelut. (STM 2011) Sosiaalinen kestävyys yhdistää osallisuuden, sosiaalisen hyvinvoinnin, sosiaalipoliittiset toimet sekä sosiaalisesti kestävä maankäytön ja kaavoituksen rakentaen samalla siltaa kestävyiden muihin pilareihin – taloudelliseen ja ympäristölliseen kestävyteen. (Kuitunen 2019a)

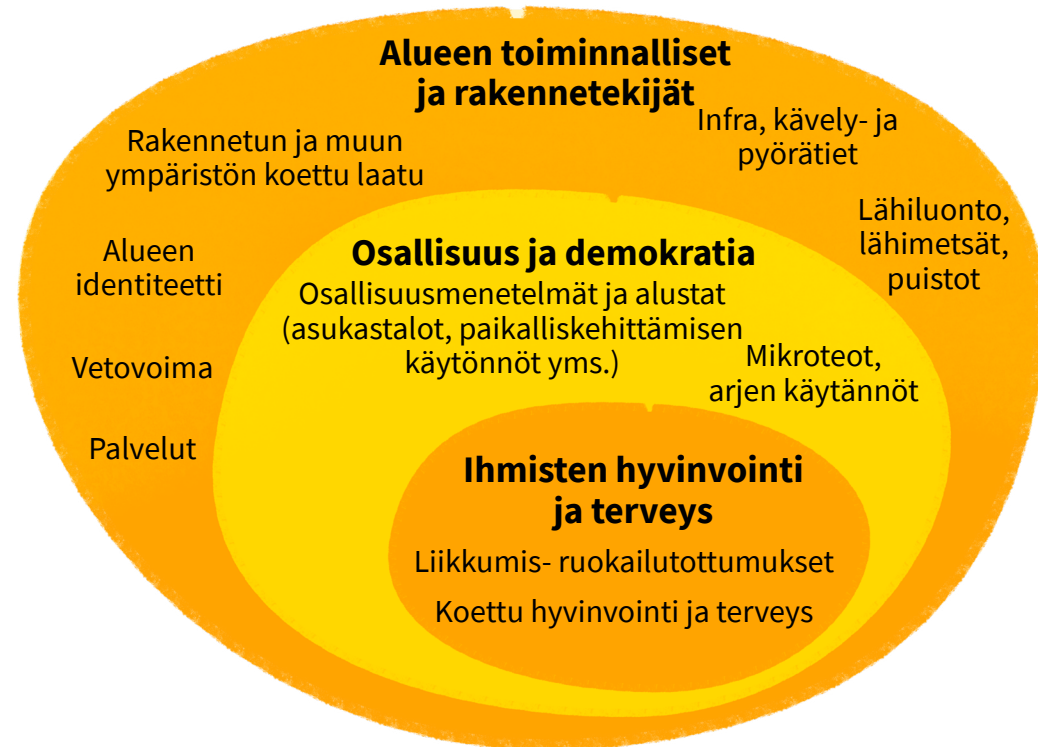
Näihin kestävä kaupunkikehityksen määritelmiin ja tavoiteisiin Kuntoutussäätiön aluetyön malli kiinnittyy sosiaalisen hyvinvoinnin näkökulman erityisesti painottuessa.

Aluetyössä yhdistyvät useat

sosiaalisen kestävyden osat alueet kaupunkikehittämisessä. Alue- ja naapurustotyö parantavat lähiympäristön toimintamahdollisuuksia, tarjoavat erilaisia tapoja vaikuttaa omaan ympäristöönsä ja lisäävät koettua turvallisuutta ja

alueen viihtyisyyttä.

Sosiaalisesti kestävien kaupunkien tärkeimpinä rakennusaineina ovat yhteisöllisyys ja osallisuus, jotka puolestaan vahvistavat sosiaalista hyvinvointia. Osallisuuteen liittyviä tutkimuksia ja THL:n kehittämiä

Koneptien kehittämisen viitekehiksenä sosiaalisesti kestävä kaupunkikehittäminen (2019b) Kytää ym. (2015) mukaillen

osallisuuden malleja, joita peilataan Kuntoutussäätiön tekemään aluetyöhön seuraavassa luvussa, on hyödynnetty soveltuvien osin aluetyön suunnittelussa ja mallintamisessa.

Aluetyöhön liittyviä konkreettisia toimintoja on useimmiten lähdetty kehittämään kokeilukulttuurin kautta. Kokeilun tulee aina pohjautua siihen, että kokeiltavalle toiminnalle on havaittu tarve tai on huomattu jokin ongelma, joka tulee ratkaista. Engeström (1987) on esittänyt toimijaverkkoteoriasaan, kuinka uutta toimintaa voidaan lähteä kehittämään ekspansiivisen oppimisen syklin kautta. Siinä havaitun ja analysoidun tarpeen tai ongelman kautta lähdetään kehittämään uutta toimintaa niin, että sitä kokeillaan käytännössä ja muodostetaan toiminnasta malli. Mallia kokeillaan ja toimintaa reflektoidaan ja lopulta juurrutetaan. Tätä teoreettista taustaa vasten on aluetyön toiminnot

käynnistetty ja oltu valppaina muokkaamaan niitä kertyneen kokemuksen, havaintojen ja saadun palautteen perusteella.

Osallisuus kolmannen sektorin tekemän aluetyön kontekstissa

Osallisuus liittyy läpileikkavasti Kuntoutussäätiön aluetyöhön ja sen vuoksi on syytä tarkastella hieman syvemmin sitä, mitä osallisuudella tarkoitetaan. Käsitteenä osallisuus on moniulotteinen ja se voidaan hahmottaa sen eri osa-alueiden kautta. Aluetyön mallin kontekstissa osallisuuden on hahmotettu olevan sidottu erilaisiin terveyttä edistäviin ja yksilön näkökulmasta merkityksellisiin vuorovaikutussuhteisiin. Yksilön kokeman osallisuuden kannalta on tärkeää, että hänellä on mahdollisuus vaikuttaa oman elämänsä kannalta tärkeisiin ja merkittäviin asioihin. Osallisuus on siis kokemuksellista, se on

henkilökohtainen tunne siitä, että kuuluu johonkin yhteisöön. (Leemann & Hämäläinen 2016: 590) Osallisuus ilmenee monin eri tavoin. Onkin tärkeää tunnistaa erilaisia osallistumisen tapoja ja luoda niille toteutumisen edellytyksiä alueella ja naapurustoissa. Eri tapojen tunnistaminen luo vankan perustan aluekehittämiselle, joka ei jätä huomioimatta olemassa olevia sosiaalisia rakenteita, alueen omia resursseja tai niitä ihmisiä ja yhteisöjä, joiden elämään kehittämisen pitäisi konkreettisesti vaikuttaa.

Osallisuuden määritelmiä

Osallisuus parantaa fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia. Sosiaalinen hyvinvointi lisääntyy, kun ihminen on positiivisessa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa eri yhteisöissä. Sosiaalinen hyvinvointi näytätyy siten myös siinä, miten ihminen toimii yhteiskunnas-

sa, eli esimerkiksi miten hän osallistuu asuinalueensa toimintaan ja on integroitunut eri yhteisöihin. (esim. Kekäläinen ym. 2019, Räisänen-Ylitalo 2015; Keyes 1998)

Junnilainen (2018) on omassa lähiöihin liittyvässä tutkimuksessaan tuonut esille, että osallisuutta tarkasteltaessa on hyvä pysähtyä miettimään mitä kaikkea osallisuus voi olla. Junnilaisen mukaan on tärkeää ymmärtää asuinalueiden identiteettiä ja siellä asuvien ihmisten näkemyksiä asuinalueestaan ilman, että asuinalueita tarkastellaan pelkkien tilastojen valossa tai leimallisesti maineeseen perustuen. Voikin olla, että jonkin asian suhteen passiiviselta vaikuttava ihminen on aktiivinen jossain toisessa asiassa, eikä koe itseään mitenkään erityisen passiiviseksi tai osattomaksi. Usein kuitenkin nopeatempoisissa hankkeissa ja kokeilukulttuurissa helpointa on nojautua juuri tilastotietoon, kuten siihen

että sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevia pitäisi *osallistaa* ja yhteisöllisyyttä *lisätä* huomioimatta ihmisten omaa kokemusmaailmaa. Aina jos ajatuksena on lähteä tukemaan jonkun osattomaksi ajatellun kohderyhmän osallisuutta, pitäisi miettiä, miksi kyseinen ryhmä näyttäytyy itselle osattomana. Junnilainen tuo esille, että usein vaikuttaa siltä, että osallisuus määrittellään keskiluokkaisen maailmankatsomuksen näkökulmasta, jolloin monet osallistumisen muodot voivat jäädä huomioimatta.

Siisiäisen (2014) mukaan osallisuus perustuu aktiiviseen

ja passiiviseen toimijuuteen, jota ohjaa sisäinen tai ulkoinen motivaatio. Osallisena pidetään ihmistä, joka on aktiivinen toimija, joka itse motivoituu osallistumaan esimerkiksi asuinalueellaan koskeviin päätöksiin. Tämän vastakohtana on passiivinen toimija, joka ei itse ole motivoitunut ja osallisuus voi olla pakonalaista.

Tässä aluetyön mallissa nähdään, että ihminen voi olla osallisena monin eri tavoin. Jotakin osallisuuden osa-alueita tarkastelemalla ihminen voi

vaikuttaa passiiviselta, osattomalta toimijalta, mutta on tärkeää huomioida, onko ihminen jollain muulla tavalla osallisena yhteiskuntaan. Esimerkiksi pitkäaikaistyöttömällä voi olla tiiviit yhteydet naapurustoon. Tilastotietojen valossa tällaista osallisuutta ei ole kuitenkaan mahdollista tarkastella.

Liisa Häikiön (2018) mukaan osallisuus ei ole pelkästään sitä, että kuuluu eri markkina- ja palvelujärjestelmien piiriin, vaan ihminen on aina osallinen omassa elämässään. Osallisuus on syrjäytymisen ehkäisyä, kun taas osallistumisen edistäminen on ihmisen elinympäristöjen ja asuinalueiden kehittämistä (esim. Häikiö 2018 & 2019). Sosiaalisesti kestävätkä kaupungit edellyttävät sitä, että kaikilla on osallistumismahdollisuuksia, jotka vahvistavat osallisuuden kokemusta. Kaupunkeja ei voida rakentaa sosiaalisesti kestävästi ilman, että kaikilla yhteiskunnan jäsenillä on mah-

dollisuus osallistua ja vaikuttaa heitä ja heidän ympäristöään koskevaan päätöksentekoon.

Häikiö tuo esille, että välillä osallisuuden esteenä voi olla yksinkertaisesti taloudellisten resurssien puute. Tällöin osallisuutta ei voi lisätä mitenkään muuten kuin lisäämällä puuttuvia resursseja. Mikäli ihmiseltä puuttuu elämisen perusedellytyksiin kuuluvat asiat, kuten elämiseen tarvittava toimeentulo, ei ole realistista olettaa, että ihminen voisi ottaa osaa yhteiskunnan toimintaan kovin aktiivisesti. (Häikiö 2019: 28) Myös THL:n on laajassa osallisuuteen liittyvässä SOKRA -tutkimuksessa on nostettu aineelliset resurssit yhdeksi osa-alueeksi, joka tulisi huomioida työttömien osallisuutta lisäävässä aktivoinnissa (Hirschovits-Gerz 2018: 15). Kolmannen sektorin tekemässä aluetyössä ei välttämättä voida suoraan tarjota osallistujille taloudellisia resursseja, mutta kolmannen sek-

torin toimija voi tukea ihmisten hyvinvointia ja osaamista siten, että heillä on paremmat edellytykset parantaa omaa taloudellista tilannettaan.

Kolmannen sektorin tekemässä aluetyössä ei välttämättä voida suoraan tarjota osallistujille taloudellisia resursseja, mutta kolmannen sektorin toimija voi tukea ihmisten hyvinvointia ja osaamista siten, että heillä on paremmat edellytykset parantaa omaa taloudellista tilannettaan. Häikiö on esittänyt, että esimerkiksi jaettu työtila voi olla taloudellisen osal-

lisuuden edistämistä (Häikiö 2019: 14). Ilmaiset kolmannen sektorin ja kaupungin tarjoamat työtilat voidaan nähdä siis myös taloudellisena resurssina. Taloudellisen tuen lisäksi ihmisten osallisuutta voidaan tukea jakamalla sellaista osaamista ja tietoa, joka auttaa ihmistä kohentamaan omaa tilannettaan. Kolmas sektori voi olla tällaisessa apuna opastamalla esimerkiksi digitaalisten palveluiden käytössä tai järjestämällä kielitaitoa vahvistavaa toimintaa.

Parkkinen ym. (2016) selvittivät työelämästä syrjäytymisvaarassa ja työelämässä olevien osallistumista järjestöjen toimintaan. Tutkimuksen perusteella

osallistumisaktiivisuuden havaittiin olevan melkein yhtä yleistä työttömillä kuin työssäkäyvillä. Potentiaalia heikommassa asemassa olevien osallistumiseen on siis olemassa, mutta näyttää siltä, että keinot, tarpeet ja tarjolla olevat mahdollisuudet eivät aina kohtaa.

Osallisuus toteutuu paikallisesti

Koska osallisuuden yksi keskeinen osa-alue on mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin, on tärkeää miettiä etukäteen, kuinka toiminnan kohderyhmien ajatukset voidaan todellisuudessa huomioida. Osallistumisella tulisi saada aikaan jokin osallistujille näkyvä tulos tai muutos. Jos näin ei tehdä, käy helposti niin, että kuullaan ihmisiä voimatta kuitenkaan huomioida heidän ajatuksiaan käytännön toteutuksessa. Tällöin syntyy vaikutelma siitä, ettei kohderyhmiä aidosti

kuunnella eikä heillä siten ole mahdollisuutta vaikuttaa itseään ja ympäristöään koskevaan päätöksentekoon. Tällaisen kokemuksen seurauksena motivaatio pyrkii vaikuttamaan ja osallistua yhteiskehittämiseen voi laskea. Mahdollisuus vaikuttaa asioihin lisää luottamusta ja asioiden ennakoitavuutta. Ennakoitavuus on perusedellytys tulevaisuuden suunnittelulle.

Naapurustossa olevat ihmiset, rakennukset ja toiminta ovat lähellä niin fyysisesti kuin henkisesti. Kunnanvaltuusto tai eduskunta ovat kauempana ja mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämään niiden kautta voivat tuntua työläiltä. Vaikka tietäisi tarkasti miten hallinnolliset mekanismit toimivat, ei muutoksia voi nähdä yleensä kovin nopeasti. Monesti alueellisessa toiminnassa asia on toisin. Toimintaa voidaan järjestää niiden asukkaiden voimin, jotka haluavat vaikuttaa tiettyyn

tarkasti määriteltyyn asiaan. (Isola ym. 2017: 35-36.) Ihmiset ovat tuttuja omasta lähiympäristöstä tai tulevat tutuiksi yhteisen ponnistuksen myötä. Tällaisessa kontekstissa sosio-ekonominen status tai muiden ulkokohtaisten seikkojen merkitys vähenee. Tavoitteet, joihin toiminnalla pyritään, ovat selkeästi määriteltävät ja tulokset helposti havaittavissa. Voi myöskin olla, kuten Kuntaliiton erityisasiantuntija Päivi Kurikka (2019) toteaa, että osallisuuden sijaan ihmiset hakevat entistä enemmän mahdollisuuksia konkreettiseen tekemiseen. Tekemisen demokratiasta onkin puhuttu jo pidempään demokratian tulevia muotoja hahmotettaessa (ks. esim. Kiiski Kataja 2012).

Aluetyön mallissa tärkeä lähtökohta on osallistamisen sijaan motivoida osallistumaan. Se tarkoittaa sitä, että tuodaan monipuolisesti erilaisia osallistumismahdollisuuksia, joiden tavoitteena on herättää sisä-

nen motivaatio tulla mukaan. Motivoinnin kannalta on tärkeää, että aluetyötä tekevillä on positiivinen ja kannustava työskentelyote ja järjestetyssä toiminnassa on turvallinen ilmapiiri. Sitä seuraava askel voi olla toiminnan suunnitteluun ja järjestämiseen osallistuminen, jolloin voi vaikuttaa enemmän siihen mitä tehdään ja miten toiminta toteutetaan.

Toimintaan ja sen toteutukseen osallistuminen aktiivisena yhteisön jäsenenä vahvistaa osallisuuden kokemusta ja auttaa ihmisiä hahmottamaan omia kiinnostuksen kohteita ja osaamistaan. Rooli toiminnan onnistuneessa toteutuksessa tarjoaa positiivisia onnistumisen kokemuksia, jotka entestään lisäävät osallistumismotivaatiota. Käytännössä ihmisten saaminen tiiviimmin mukaan toimintaan ja sen toteutuksen eri vaiheisiin, vaatii kuitenkin myös ulkoista motivointia, eli esimerkiksi alueverkoston jä-

senten tukea ja kannustusta. Erilaiset keinot, joilla motivoida ihmisiä voivat vaihdella tapahtumien ja toiminnan alullepanemisesta siihen, että kannustetaan jatkamaan suunnitelluissa toiminnoissa. Lisäksi suunnitellut tapahtumat ja toiminnot tulee mieluiten olla lähtöisin asuinalueiden asukkaiden omista ideoista ja toiveista sekä siitä kokemukseräisestä tiedosta, jota alueverkostotoimija on alueen asukkailta tai muilta toimijoilta saanut. Dialogisuus liittyikin vah-

vasti tässä hahmoteltuun osallisuuskäsitykseen. Osallisuutta ja motivaatiota vahvistaa se, että ihminen kokee tullessaan kuulluksi ja ymmärretyksi niissä vuorovaikutussuhteissa, joissa hän toimii (ks. esim. Seikkula & Arnkil 2005).

Osallisuutta syntyy yhä enemmän ja suuremmin konkreettisessa tekemisessä, myös taloudellisessa toiminnassa. Kansalaisjärjestöillä ja niiden fasilitoimalla aluetoiminnalla on tässä tilanteessa paljon tilausta. Niiden avulla voidaan toteuttaa paljon konkreettisia tekoja oman, lähipiirin

ja asuinalueen hyvinvoinnin ja sosiaalisen kestävyuden parantamiseksi. Alueiden ja kaupunkien kehittämisessä ihmiset motivoituvat ja tulevat mukaan, kun he voivat odottaa yhteissuunnittelun, kuulemisten tai muun osallisuuden johtavan konkreettisiin muutoksiin ympäristössään.

Eri puolilla Suomea asukasosallisuutta onkin viime vuosina pyritty vahvistamaan ja saada siten asukkaat paremmin mukaan naapurustojensa kehittämiseen. Erilaisia mekanismeja on kehitelty, joiden avulla asioihin vaikuttaminen on pyritty tekemään asukkaille mahdollisimman helpoksi. Kaupungeissa on herätty siihen, että teknisten suunnittelijoiden rinnalla täytyy olla myös kansalaisia ja asiantuntijoita, jotka ymmärtävät ihmisten moninaiset elämäntilanteet ja sovittavat ne yhteen muuttuvien ympäristöjen kanssa. Asukkaiden ääni pyritään saamaan kuuluviin mm.

asukastilaisuuksissa, kyselyin verkossa ja erilaisissa karttapohjaisissa sovelluksissa. Viime vuosina näitä menetelmiä hyödyntäviä osallisuusmalleja on sovellettu useissa kaupungeissa kuten Helsingissä, Vantaalla ja Tampereella.

Esimerkiksi Helsingissä on pyritty eri tavoin lisäämään asukkaiden osallistumismahdollisuuksia. Helsingin kaupungin osallistavan budjetoinnin kautta asukkaat pääsevät mukaan päättämään mitä tietyllä osalla kaupungin budjetista tehdään. Lisäksi erilaisten lupien hakemista on helpotettu niin, että kaupungin asukkaat voivat itse elävöittää asuinympäristöään erilaisella järjestämällä toiminnalla. Helsingin Kalasatamassa on yhdessä Forum Viriumin, Helsingin kaupungin, alueen yrittäjien ja muiden toimijoiden yhteistyönä toteutettu Fiksu Kalasatama Living Lab, joka on paikallisten toimijoiden yhteisökehitystilaa.

Tällä yhteisellä alustalla asukkaat ja vierailijat voivat kohdata ja järjestää yhteistä toimintaa ja kehittämispajoja.

Tampereella vuonna 2018 päättyneen Oma Tesoma -hankkeen tavoitteena oli ehkäistä syrjäytymistä Tesoman kaupunginosassa ja lisätä alueen elinvoimaisuutta. Hankkeessa on kehitetty mm. Yhteisöalusta, jossa allianssimallia soveltaen kehitettiin hyvinvointikeskus, jossa kolmas, yksityinen ja julkinen sektori voivat toimia yhdessä.

Kuntoutussäätiöllä kehitetyssä aluetyön mallissa kolmannen sektorin toimija työskentelee yhdessä julkisen sektorin ja asukkaiden kanssa tukeakseen ihmisten osallisuutta eri tavoin, kuten auttamalla heitä saamaan oman äänensä paremmin kuuluviin asuinalueeseensa liittyvissä asioissa. Kolmannen sektorin organisaation yhtenä tehtävänä voikin esimerkiksi olla viestin vieminen asukkailta

eteenpäin julkisen sektorin toimijoille tai ajallisesti pidemmälle ulottuvan tiedottamis- ja vaikuttamistyön tekeminen. Tässä mallissa osallisuuden ja osallistumisen mahdollisuuksien lisääminen ei koske ainoastaan heikommassa asemassa olevia, sillä sosiaalisesti kestävien kaupunkien rakentamisessa tarvitaan kaikkien eri sosioekonomisiin asemiin, sukupolviin ja ihmisryhmiin kuuluvien ihmisten osallistumista. Aluetyön tavoitteena on saada erilaiset ihmiset yhteisen tekemisen äärelle ja siten osallistumaan oman elämänsä ja elinympäristönsä kehittämiseen. Alue- ja naapurustotyön tärkeänä tehtävänä on myös tehdä näkyväksi alueen resursseja: ihmisiä ja heidän toimintaansa, erilaisia yhteisöjä, joita alueella on, yhteyksiä toimijoiden välillä, asukkaille arvokkaita ja merkityksellisiä paikkoja, tiloja ja toimintoja jne.

Alueytyön muotoutuminen—kokemuksia Helsingin Malmin-kartanosta

Kuntoutussäätiön aloittaessa alueutyönsä, liikkeelle lähdettiin tutustumalla, analysoimalla ja tutkimalla, mitä asukkaat ajattelivat omasta asuinalueestaan. Samalla selvitettiin myös, millaisia yhteisöllisyyttä ja osallisuutta vahvistavia rakenteita alueelta löytyi ja millaisia potentiaalisia yhteistyökumppaneita uudella paikallistoiminnalla voisi löytyä. Selvisi, että alueella oli vuonna 2017 päättyneen Lähiöprojektin aikana luotu alueellisten toimijoiden verkostoja eri puolille Helsinkiä. Malminkartanon alueverkosto on Lähiöprojektin päätyttyä kokoontunut kaupungin yhdyskuntatyöntekijän koolle kutsumana useita kertoja vuodessa.

Suunnittelussa kuunneltiin

myös muiden aluetoimijoiden ajatuksia alueellisista tarpeista. Alueverkostoon kuuluvien organisaatioiden lisäksi uuden toimintakentän lähtötilannetta selvitettiin myös toiminnan varsinaista kohderyhmää, eli asukaskysely, jonka avulla pyrittiin saamaan tietoa siitä, millaista toimintaa alueelle toivottiin. Kyselystä kävi ilmi, että monet vastaajista kaipasivat itselleen mielekästä alueella järjestettävää tekemistä, ettei heidän aina tarvitsisi lähteä omalta kotialueelta jonnekin kauemmas osallistuakseen johonkin toimintaan. Asukaskyselyn vastaukset olivat yhdensuuntaisia Kuntoutussäätiön aiemmin tekemän tutkimuksen havaintojen kanssa, jossa oli selvitetty miksi ihmiset eivät osallistu lähialueensa toimintaan. Syiksi oli mainittu halun puute, kiinnostavan vaihtoehdon puute, ajanpuute, oma tai läheisen terveys, tiedonpuute ja kulkuyhteydet kehysalu-

Kuunnellaan toiminnan kohderyhmää

Kuntoutussäätiön palvelu- ja hanketoiminnan näkyväksi tekeminen alueytyön avulla, jotta alueen asukkaat osaavat tarvittaessa hyödyntää tarjolla olevia toimintoja

Kehitetään tapoja osallistua yhteiseen toimintaan, joka edistää asukkaiden sosiaalista hyvinvointia

Tarjotaan asukkaille resurssit ja tuki järjestää myös omaehtoista toimintaa

eella ja maaseudulla (Parkkinen ym. 2016)

Mitä tavoitteita aluetyölle voidaan asettaa?

Kolmannen sektorin tekemällä aluetyöllä voidaan vastata niiden ihmisten, tarpeisiin, jotka jäävät julkisen ja yksityisen palvelusektorin tarjoaman tuen ulkopuolelle tai katveeseen eivätkä saa tarvitsemaansa tukea. Näyttääkin siltä, että kaupunkien ja kuntien tekemä osallisuus- ja aluetyö tarvitsee rinnalleen erilaisia osallistumisen tapoja, joita kolmas sektori voi luontevasti kehittää ja toteuttaa. *Kuntoutussäätiön tekemän aluetyön päätavoitteena on asukkaiden osallisuuden ja hyvinvoinnin tukeminen.*

Aluetyön avulla voidaan edistää monin eri tavoin asukkaiden hyvinvointia ja olla laajemmin mukana lähiöiden kehittämisessä ja elävöittämisessä. Elä-

väinen ja hyvinvoiva lähiö tekee alueesta houkuttelevamman vähentämällä siihen mahdollisesti liitettyä negatiivista stigmaa. *Näin aluetyöllä voidaan vaikuttaa positiivisesti asuinalueiden väliseen segregaatiokehitykseen.*

Alueen viihtyvyys paranee, kun alueen *yhteisöllisyys vahvistuu*. Aluetoimijan on mahdollista olla mukana rakentamassa puitteita, jotka edistävät yhteisöllisyyttä. Voidaan esimerkiksi järjestää sellaista yhteistä tekemistä, jossa ihmiset saavat mahdollisuuden tutustua toisiinsa. Spontaaneista kohtaamisista voi syntyä uusia rakenteita, joihin entistä useampi alueen asukas voi kiinnittyä. Aluetyötä tehdessä on huomattu, että muualta alueelle muuttaneilla voi olla korkea kynnyksensä mukaan jonkin pitkään yhdessä toimineen ryhmän toimintaan, koska he tuntevat niissä itsensä ulkopuoliseksi. Siksi on tarpeen mahdollistaa myös uudenlais-

ten ryhmittymien syntyminen, jotka eivät perustu alueella pidempään vallineisiin rakenteisiin, kuten historian aikana muodostuneisiin naapurustoi-

hin tai paikkoihin. Lisäämällä alueellista toimintaa, jossa voitavata muita alueen asukkaita, vahvistetaan naapurustodialogia ja tuetaan suotuisten väes-

Kaavio 1: Kuntoutussäätiön aluetyön tavoitteet

tösuhteiden kehittymistä

Monipuolistamalla mahdollisuuksia osallistua, voidaan vaikuttaa positiivisesti yksilöiden hyvinvointiin ja siten myös parantaa asuinalueiden elinvoimaisuutta. Osallistumisen tapoja kasvattamalla entistä useammat eri taustaiset ja erilaisista lähtökohdista tulevat ihmiset voivat olla mukana asuinalueellaan järjestettävässä toiminnassa ja oman asuinalueensa kehittämisessä. *Tällaisen lähi-osallistumisen myötä toivotaan, että ihmisten kiinnostus osallistua laajemminkin yhteiskunnan toimintaan lisääntyisi.*

Aluetyön avulla oman organisaation ydintoimintaa voi suunnata alueen asukkaille. Kuntoutussäätiöllä on jatkuvasti käynnissä hankkeita ja toimintoja, joilla tuetaan erilaisia kohderyhmiä. Yhtenä aluetyön tavoitteena voikin olla omien olemassa olevien *toimintojen osallistujamäärien kasvattaminen kohdentamalla niiden mark-*

kinointia naapuruston asukkaille. Alueverkoston toimintaan osallistuminen voi auttaa omasta toiminnasta tiedottamisessa hankalasti tavoitettaville kohderyhmille.

Digitalisaatio on muuttanut paikkojen merkitystä ja tapoja, joilla ihmiset kohtaavat toisiaan. Nykyisin sosiaalinen media on merkittävä kanava, jossa asuinalueiden toimintaa organisoidaan yhdistysten ja yksityishenkilöiden taholta. Vaatii kuitenkin monenlaista pääomaa, kuten sosiaalisia taitoja, digitaalisia taitoja ja suomenkielentaitoa, jotta näihin sosiaalisiin siteisiin perustuviin verkostoihin on mahdollista päästä mukaan. Aluetyön toiminnoilla ihmisiä tuetaankin niin, että *mahdollisimman monilla olisi vaadittavaa kompetenssia osallistua näihin verkostoihin.* Tähän tavoitteeseen pääsemiseksi on esimerkiksi järjestetty kielikahvilatoimintaa maahan muuttaneille ja laadittu selkokielisiä ohjeita erilaisten

digitaalisten palveluiden ja sovellusten käytöstä.

Aluetyöllä voidaan *luoda mahdollisuuksia uudelle toimintakulttuurille ja ryhmitykselle, kuten neljännelle sektorille.* Kolmannen sektorin toimija voi tukea spontaaneja asukaslähtöisiä ideoita nopeammin kuin kaupungit. Osallistumisen kynnyks madaltuu entisestään, kun ideoiden kehittäjien ja toteuttajien ei tarvitse sitoutua pidemmäksi aikaa mihinkään organisaatioon.

Olemassa olevat rakenteet tulee huomioida ja niitä kannattaa hyödyntää samalla kun edistetään ja annetaan tilaa

sellaisen uusien rakenteiden syntymiselle, joihin mahdollisimman monen aiempaan rakenteeseen kiinnittymättömän on mahdollista tulla mukaan. Kolmannen sektorin toimija voi hyvin ottaa roolin paikallisen tekemisen kehittämisessä, jonka puitteissa asukkaat ja muut alueen toimijat voivat kohdata toisiaan. Konkreettisesti tällaista kehittämistä voi olla esimerkiksi uusien avausten tekeminen ja uusien rahoitusten hakeminen, joiden turvin voidaan vastata toimintaympäristössä havaittuihin tarpeisiin. Tässä luvussa on nostettu esille Kuntoutussäätiön aluetyölle asetettuja tavoitteita, joita voi hyödyntää oman aluetyön tavoitteiden asettelussa. Tarkemmat tavoitteet tulee kuitenkin aina miettiä omaan toimintaympäristöön sopiviksi.

Verkostotyöskentely, dialogi ja kokeilut alueen kehittämisen työkaluina

Ensimmäisen toimintavuoden aikana kokeiltiin kokeilukulttuurin hengessä monenlaisia asioita. Järjestetystä toiminnasta kerättiin palautetta, jota

hyödynnettiin toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä. Lisäksi toiminnan suunnittelun tueksi kerättiin tietoa muualta Suomessa ja muissa maissa tehdyistä lähiöiden kehittämisprojekteista. Jotkin aluetyössä tehdyistä kokeiluista ovat jatkuneet pysyvämpinä toimintoina pidemmän aikaa, kun taas toiset on päätetty lopettaa muuttaman kerran jälkeen. Geelsin (2002) monitasoisten muutosten malliin pohjaten voidaan siis sanoa, että aluetyössä edetään niche-tasolta, jossa innovaatiot ja kokeilut syntyvät, regiimitasolle, jossa toiminnot vakiintuvat ja juurtuvat osaksi toimintaympäristöä.

Toinen toimintavuosi muotoutuikin pitkälti asukaskyselyn ja kokeiluin käynnistetyistä toiminnoina saadun palautteen perusteella. Samalla kolman-

nen sektorin mahdolliset roolit alueiden kehittämisessä selkeytyivät. Julkisen ja yksityisen sektorin ulkopuolella olevien organisaatioiden paikka hahmottui kaupunkikehittämisen temaattisella kartalla, johon kuuluvat muun muassa kestävään kaupunkikehitykseen sekä osallisuuteen ja aktivointiin liittyvät keskustelut ja tutkimukset.

Alueverkoston yhteisiin kokouksiin ja muuhun toimintaan osallistuminen on ollut erittäin hyödyllistä ja mahdollistanut aluetyön tekemisen verkostomaisesti. Verkostotyöllä tarkoitetaan tässä mallissa erityisesti yhteistyötä, jota tehdään asukkaiden ja aluetoimijoiden kesken. Yhteistyön avulla eri toimijat voivat yhdistää voimansa, jolloin niiden yhteenlaskettu vaikuttavuus on selvästi enemmän kuin osiensa summa. Toimintojen sisällöt paranevat samalla kun niiden tavoitettavuus paranee. Yhteistyö vähen-

tää päällekkäistä tekemistä, mikä entisestään korostaa sen tekemisen merkitystä ja hyötyjä. Kohderyhmän kannalta ei ole merkitystä kuka tekee vaan mitä tehdään.

Alueverkoston kokouksiin osallistuminen on auttanut alueen tarpeiden kartoittamisessa ja kontaktin saamisessa aktiivisesti toimiviin organisaatioihin. Yhteisten tapaamisten avulla on voitu hahmottaa mitä alueella tapahtuu ja miten Kuntoutussäätiön osaamisen ja muut resurssit voitaisiin valjastaa palvelemaan alueen asukkaita. Verkostomainen työskentelyote on osoittautunut toimivaksi tavaksi päästä kohti aluetyölle asetettuja tavoitteita. Sen ansioista on ollut mahdollista toteuttaa monia aluetta elävöittäneitä tapahtumia ja matalan kynnyksen toimintoja nopeasti ja pienillä resursseilla. Erityisesti on huomattava, että yhteistyön ansioista toimintojen sisällöt ovat ol-

leet hyvin monipuolisia. Kaikilla yhteistyöhön osallistuneilla on ollut jotain annettavaa yhteisen toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen: jollakulla on sopivia tiloja, toisilla pöytiä, joita voi lainata ulkotapahtumiin ja kolmannella soppatykki, josta tarjota keittoa ja puuroa. Kaikkien alueella toimivien organisaatioiden ja asukkaiden osaaminen on nähty resurssina, jolloin alueverkoston toimintaan osallistuminen on auttanut alueen potentiaalin hahmottamisessa. Tämä potentiaali on mahdollistanut monipuolisen ihmisten hyvinvointia ja osallisuutta tukevan toiminnan toteuttamisen nopeasti ja pienillä kuluilla.

Dialogisuus on ollut toinen keskeinen toiminnan suunnittelua ja toteutusta ohjaava periaate ja toimintatapa. Toiminnan kohderyhmä eli alueen asukkaat on otettu mukaan vertaisina, jotka ovat mukana aktiivisina subjekteina. Tällainen lähestymistapa on osal-

taan luonut toimintaympäristön, joka vahvistaa ihmisten itseluottamusta ja uskoa omiin kykyihinsä. Kuntoutussäätiön aluetyöntekijät ovat kannustaneet ihmisiä ideoimaan ja osallistumaan omien voimavarojensa mukaisesti. Luottamuksen osoittaminen on ollut erittäin tärkeää osallisuuden kokemuksen kannalta. Aluetyössä onkin pyritty osoittamaan luottamusta monin eri tavoin: muut yleishyödylliset toimijat ja yksityiset ihmiset ovat esimerkiksi voineet käyttää Kuntoutussäätiön tiloja itse ideoimansa toiminnan järjestämiseen, kunhan toiminta on ollut avointa ja sisällöltään linjassa Kuntoutussäätiön tavoitteiden ja strategian kanssa.

Tilojen tarjoamisen lisäksi aluetyön puitteissa on annettu vapaaehtoisille heidän toivomaansa tukea toiminnan järjestämisessä. Pienikin apu esimerkiksi toiminnan suunnittelussa tai markkinoinnissa on rohkaisnut vapaaehtoisia tarttumaan

tilaisuuteen järjestää sellaista toimintaa, jota he ovat itse omalle asuinalueelleen toivoneet. Ihmisten toiveita ja ajatuksia järjestettävästä toiminnasta kuunnellaan ja niitä muokataan tarvittaessa saadun palautteen perusteella. Aktiivinen keskustelu alueen asukkaiden ja muiden toimijoiden kanssa varmistaa sen, että järjestetty toiminta on merkityksellistä niille ihmisille, joille se on tarkoitettu.

Tässä mallinnetun aluetyön toteutus voidaan tiivistää kuvion 2 mukaisesti. Sen askeleet mukailevat Engeströmin ekspansiivisen oppimisen mallia (1987) sovellettuna aluetyön toimintaa kuvaavaksi.

1. Tutustumalla ja tutkimalla saa selville, kenen kanssa ja mitä alueella on tarpeen kehittää ja mitä uutta sinne kavaataan. Etsi alueen verkostot ja keskeiset vaikuttajat.

2. Tutkimista voi olla esimerkiksi kyselyt ja havainnointi. Lisäksi taustatieto ja tieto

alueen historiasta ja kehityksestä on tärkeää.

3. Kehittäminen, eli toiminnan ideoiminen, toteutetaan yhdessä kaikkien asiasta kiinnostuneiden toimijoiden ja asukkaiden kanssa. Onkin tärkeä miettiä miten ideointi tai kuulemistilaisuudet voitaisiin järjestää siten, että mahdollisimman moni pääsee halutessaan mukaan. Yhteinen toiminta kehittää eri organisaatioiden ja vapaaehtoistoimijoiden välistä yhteistyötä. Toiminnan suunnittelussa pitäisi muistaa huomioida toiminnan vaikuttavuuteen ja juurtumiseen liittyvät asiat.

4. Toteuta toimintaa, joka kannustaa tekemään yhdessä ja vahvistaa osallistujien osaamista ja kykyjä. Pääasia on, että osallistujat kokevat toiminnan omakseen ja haluavat osallistua siihen. Toteutetun toiminnan vaikutuksia tulee jatkuvasti tutkia ja arvioida, ja soveltaa tätä tietoa mahdollisimman nopeas-

ti käytäntöön.

5. Viimeisellä askeleella aluetyön toimija on aktiivinen toimija, jolla on alueen tarpeisiin vastaavaa osaamista. Kerntyneen tiedon, kokemuksen ja verkostojen avulla voidaan tukea alueen kehitystä monin eri

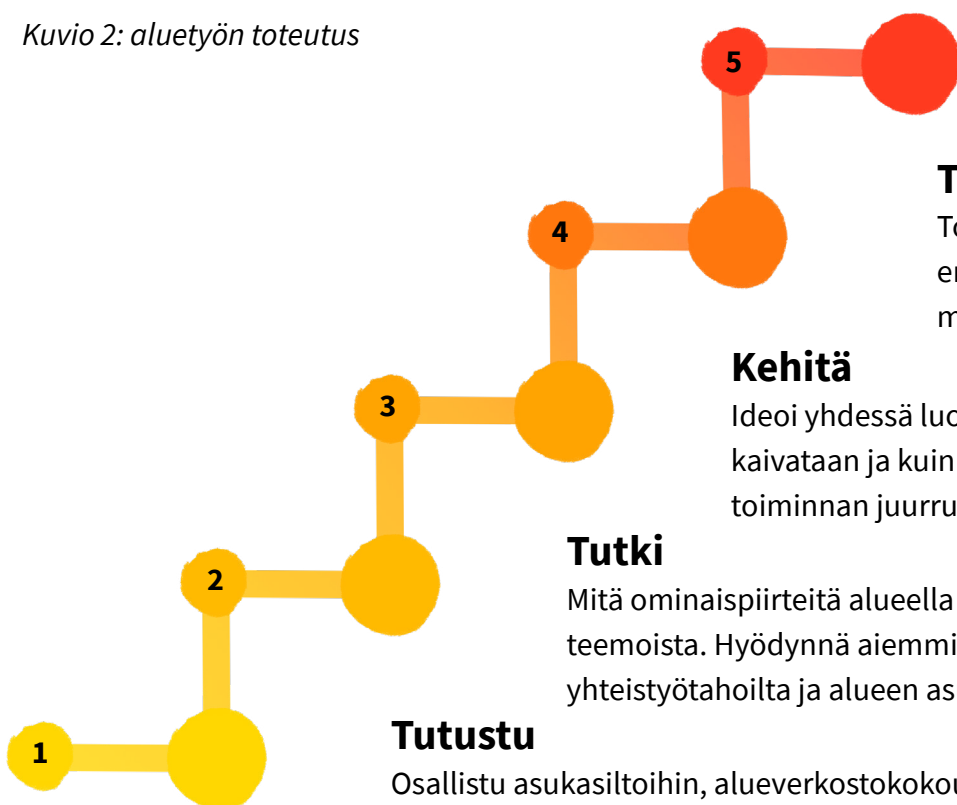
tavoin. Aluetoimija voi edistää asukkaiden äänen kuulumista päätöksenteossa tai saada aikaan uusia avauksia alueen kehittämiseksi, jotka lähtevät alueen asukkaiden tarpeista. Omia toimintoja ja toimintamalleja voi juurruttaa jakamalla

niistä tietoa muille aluetoimijoille.

Aluetyön malli ei ole koskaan stabiili, vaan se muuttuu jatkuvasti toimintaympäristön mukana. Mallin toteuttamisessa eri vaiheet sekoittuvat toisiinsa lomittuen prosessin aikana.

Portaita laskeudutaankin välillä myös alas, kun toimintaa suunnitellessa pitää palata perusteisiin. On tärkeä muistaa, että nämä vaiheet toistuvat jatkuvasti ja ottaa oppia niin onnistumisista kuin epäonnistumisistakin.

Kuvio 2: aluetyön toteutus

Verkostomainen aluekehittäjä

Ole vaikuttava yhteistyökumppani, jonka tärkeimpinä resursseina ovat verkostot sekä tietoon ja kokemukseen perustuva asiantuntijuus.

Toteuta

Toteuta toimintaa mahdollisuuksien mukaan kumppaneiden kanssa. Luo erilaisia osallistumisen alustoja ja mahdollisuuksia, jotta mahdollisimman moni löytäisi itselleen sopivan tavan osallistua.

Kehitä

Ideoi yhdessä luomiesi aluetoimija- ja asukasverkostojen kanssa, millaista toimintaa alueella kaivataan ja kuinka te voisitte parhaiten vastata ihmisten tarpeisiin. Huomioi suunnittelussa toiminnan juurruttaminen alueelle.

Tutki

Mitä ominaispiirteitä alueella on? Osallistu työpajoihin tai järjestä niitä toimintasi kannalta tärkeitä teemoista. Hyödynnä aiemmin tehtyjä kyselyitä. Mitä taitoja ja muita resursseja potentiaalisilta yhteistyötahoilta ja alueen asukkailta löytyy?

Tutustu

Osallistu asukasiltoihin, alueverkostokokouksiin, ja tutustu alueen asukkaisiin ja toimijoihin. Kartoita olemassa olevaa toimintaa. Mieti mitä annettavaa sinun organisaatiollasi voisi olla tälle alueelle.

Aluetyön esimerkit Malminkartanosta omalle alueelle sovel- lettavaksi

Kuntoutussäätiön aluetyön mallia voidaan hyödyntää erilaisiin toimintaympäristöihin soveltaen sitä erilaisiin kohderymiin. Mallin toivotaan auttavan osallisuutta ja hyvinvointia tukevien rakenteiden ja toimintojen kehittämisessä myös muilla alueilla. Tässä luvussa annetaan konkreettisia neuvoja aluetyömallin käyttöönottoon ja kerrotaan esimerkkejä Kuntoutussäätiön aluetyön toiminnasta, joita lukija voi soveltaa omaan toimintaympäristöönsä.

Kuten edellä on tuotu esille, on aluetyön toiminnassa pidetty tärkeänä edistää sellaista toimintakulttuuria, jossa toimintaa ei suunnitella valmiiksi vaan, osallistujilla on päätösvaltaa toiminnan sisällöstä ja toteutustavasta. Vetovastuu voi aluksi olla palkatulla

työntekijällä, mutta tavoitteena on, että joku osallistujista ottaa pikkuhiljaa vastuuta itselleen, jolloin palkattu työntekijä voi siirtyä sivummalle. Kaikissa Kuntoutussäätiön aluetyön toiminnissa tuodaan osallistujille esille mahdollisuus järjestää tuetusti heidän itsensä ideoimaa vertaistoimintaa. Aluetyön tuella ja alueverkostosta löytyvää monipuolista osaamista hyödyntämällä madalletaan vapaaehtoisten kynnystä järjestää itse paikallista toimintaa.

Tilojen yhteiskäyttö lisää paikallisia mahdollisuuksia

Tilojen jakaminen vapaaehtoisille, yleishyödyllisille toimijoille ja alueella toimiville terveyttä ja hyvinvointia edistäville hankkeille on ollut yksi keskeinen tapa, jolla aluetyössä on pyritty saavuttamaan toiminnalle asetettuja päämääriä. Tarve tiloille selvisi heti Kuntoutussäätiön

aluetyön käynnistyessä, kun alueverkoston kokouksissa selvisi, että monilla alueverkoston toimijoilla oli pulaa tiloista.

Tilatarpeen tultua ilmi, päätettiin selvittää voisiko Kuntoutussäätiön aluetyö vastata tähän tarpeeseen. Ensimmäiseksi mietittiin miten Kuntoutussäätiön tilojen lainaaminen ulkopuolisille onnistuisi käytännössä. Suunnittelussa mietittiin huolellisesti mahdollisia riskejä, kuten onnettomuuksia ja mahdollista ilkivaltaa. Toimintatavan potentiaaliset hyödyt näyttivät kuitenkin olevan paljon suuremmat kuin mahdolliset riskit ja tilat päätettiin avata

mahdollisuuksien mukaan ulkopuolisille alueverkoston toimijoille ja vapaaehtoisille.

Tiloille on todellakin ollut paljon kysyntää ja kävi nopeasti selväksi, että niiden antaminen muiden toimijoiden ja vapaaehtoisten käyttöön on selvästi rikastuttanut alueen toimintamahdollisuuksia. Kuntoutussäätiön tiloissa muut järjestöt ja vapaaehtoiset ovat voineet järjestää toimintaansa laajentaen omaa toiminta-alueitaan palvelun samalla alueen asukkaita. Myös yksityiset asukkaat ovat

voineet lainata tiloja erilaisen toiminnan, kuten harraste- ja vertaisryhmien järjestämiseen. Edellytyksenä tilojen lainaamiselle on, että niissä järjestetyn toiminnan tulee olla avointa ja linjassa Kuntoutussäätiön tavoitteiden ja strategian kanssa. Tiloja lainaamalla Kuntoutussäätiön aluetyö on tukenut myös neljännen sektorin toimintaa. Tilojen käytön mahdollistaminen ulkopuolisille on lisännyt asukkaiden toimintakykyä ja osallisuutta vahvistavaa tarjontaa alueella samalla kun tilojen käyttöaste on parantunut.

Suomessa on valtavasti tiloja, jotka ovat tyhjiään suurimman osan ajasta samaan aikaan kun on monia, jotka tarvitsisivat tiloja toiminnan järjestämiseen. Etenkin heikommassa taloudellisessa asemassa olevien harrastusmahdollisuudet jäävät helposti toteutumatta sopivien ilmaisten tai halpojen tilojen puutteen takia. Toiveena on,

että tämä positiivinen kokemus tilojen yhteiskäytöstä toimisi esimerkkinä muille organisaatioille ja kannustaisi niitä tarjoamaan tilojaan ulkopuolisten käyttöön silloin, kun ne eivät ole omassa käytössä.

Avoin työskentelytila Duunihuone

Kun Kuntoutussäätiön tilat avattiin tietyin ehdoin ulkopuolisten käyttöön, huomattiin melko pian toimintamallissa joitain kehityskohtia. Monesti yhteyttä ottaneet ulkopuoliset tarvitsivat tiloja iltapäivisin, eli juuri samaan aikaan kun tilat olivat Kuntoutussäätiön omassa käytössä. Erillinen aluetyölle varattu tila, mieluiten omalla sisäänkäynnillä, helpottaisi tilojen jakamista ja mahdollistaisi toiminnan järjestämisen myös iltaisin ja viikonloppuisin. Kuntoutussäätiön tiloja kartoittamalla huomattiin, että pienillä järjestelyillä ja tilojen tiivistä-

misellä olisi mahdollista ottaa yksi erillinen vähäisessä käytössä ollut liikehuoneisto aluetyön käyttöön. Tila järjesteltiin uutta käyttötarkoitusta varten ja oveen hankittiin sähkölukko. Tila nimettiin ”Duunihuoneeksi” ja siitä tehtiin hiljaiseen työskentelyyn tarkoitettu monitoimitila, jota voidaan antaa iltaisin ja viikonloppuisin ryhmien käyttöön.

Tila on mahdollistanut monien uusien toimintojen käynnistämisen ja siellä järjestetään säännöllisesti erilaista ohjattua toimintaa, kuten opinnäytetyöpaja, josta kerrotaan enemmän alempana. Rekisteröitymällä tilan käyttäjäksi saa oman avainkortin, jolla tilaan pääsee kulkemaan aukioloaikoina. Tila on mahdollistanut useille järjestöille toiminta-alueensa laajentamisen. Jär-

jestöjen ja muiden organisaatioiden lisäksi monet vapaaehtoiset ovat järjestäneet siellä erilaista toimintaa.

Toiveena on, että tila mahdollistaisi ihmisille itselleen mielekkäiden asioiden toteuttamisen ja että se toimisi paikana, jossa tavata muita ihmisiä omasta naapurustosta. Yhteisöllisen työtilalla voidaan vastata muuttuvan työelämän

uudenlaisiin ja nopeasti muuttuviin tilantarpeisiin, jossa yhä useampi työskentelee väliaikaisissa projekteissa ja työyhteisö saattaa sijaita fyysisesti hajallaan (Houni & Ansio 2015: 42). Erityisesti ilmaisesta avoimesta työtilasta hyötyvät esimerkiksi opiskelurauhaa kaipaavat opiskelijat, freelancerit ja kevytyrittäjät, joiden liiketoiminta on sen verran pienimuotoista, ettei heillä ole mahdollisuutta vuokrata omaa työhuonetta. Tila sopii hyvin myös niille, jotka kaipaavat kodin ulkopuolelta paikkaa, jossa viettää aikaa vaikkapa lehteä lukien ja muihin alueen asukkaisiin tutustuen.

Opinnäytetyöpaja

Esimerkkinä Duunihuoneella järjestetystä alueyön toiminnasta voidaan nostaa opinnäytetyöpajojen sarja. Ne saivat alkunsa, kun huomattiin, että työtilan käyttäjissä oli paljon opiskelijoita. Heidän kanssaan

käydyissä keskusteluissa selvisi, että monilla oli vaikeuksia saada opintoihin liittyvää lopputyötään eteenpäin ja monet kaipaivat enemmän ohjausta ja tukea mitä oma oppilaitos pystyi tarjoamaan. Tämän havaitun tarpeen perusteella päätettiin laajentaa toista opiskelijoille tarkoitettua Kuntoutussäätiön toimintoa: Kuntoutuksen Akatemiaa. Kuntoutuksen Akatemiaan valitaan vuosittain muutama kuntoutuksen ja sen lähialojen opiskelija, joille annetaan yksilöllistä tukea ylempien asteiden opinnäytetöiden, gradujen ja väitöskirjojen tekemisessä. Opinnäytetyöpaja sopi tähän toimintaan ja siihen oli mahdollista ottaa laajemmin eri alojen opiskelijoita ja järjestää tuki ryhmämuotoisena, jolloin sen hyödyt suhteessa panostuksiin ovat Kuntoutuksen Akatemiassa annettavaa yksilöllistä tukea suuremmat. Ensimmäisessä kokeiluvaiheessa pajoja järjestettiin viisi kertaa puolen

vuoden aikana ja osallistujien palaute oli erittäin positiivista. Mukana on ollut myös muutama opiskelija, joiden lopputyö oli ollut kesken yli viisi vuotta. Eräs opiskelija, jonka työ oli ollut pitkään kesken, valmistui omien sanojensa mukaan opinnäytetyöpajan ansiosta.

Alueverkoston yhteistyön hedelminä alueelle uutta toimintaa ja hauskoja tapahtumia

Tapahtumien järjestäminen on ollut tärkeä keino, jolla on elävöitetty aluetta ja lisätty asukasviihtyvyyttä. Yhdessä alueen asukkaiden kanssa järjestetyillä tapahtumilla on haluttu saada ihmiset innostumaan oman asuinalueensa kehittämisestä. Yhteistyössä muiden aluetoimijoiden ja alueen asukkaiden kanssa on järjestetty esimerkiksi dokumentti- ja keskusteluilta ja toteutettu erilaisia tapahtumia kuten, moni-

kulttuurinen perhetapahtuma ”Maltsun Häflingit”.

Ensimmäinen aluetoimijoiden kanssa yhteisesti järjestetty tapahtuma, jonka toteutukseen Kuntoutussäätiö alueyön kautta osallistui, oli naapuruston asukkaille suunnattu ilmainen elokuvailta. Kuntoutussäätiö tarjosi tapahtumalle tilat muiden yhteistyökumppaneiden vastatessa näytettävän dokumenttielokuvan hankinnasta,

sopivien puhujavieraiden hankkimisesta, mainoksen teosta ja markkinoinnista sekä muista näytöksen järjestämiseen liittyvistä tehtävistä. Näytökseen valittiin tuolloin juuri valmistunut ja ajankohtainen Kiehumispiste-dokumenttielokuva. Tilaisuuteen kutsuttiin elokuvan keskeisiä henkilöitä, jotka kertoivat dokumentin teosta ja avasivat hieman dokumentin teon taustoja. Näytös oli yleisömenestys ja dokumenttia seurannut keskustelu oli erittäin vilkasta.

Positiivisen kokemuksen ja hyvän palautteen innoittamana päätettiin jatkaa erilaisten kantaottavien elokuvien esittämistä muutaman kerran vuodessa. Näin syntyi Kino Kunto, Malminkartanon alueen elokuvateatteri. Kino Kunnossa on esitetty pääosin kotimaisia dokumenttelokuvia ajankohtaisista aiheista. Kaikkiin näytöksiin on kutsuttu aiheen kannalta mielenkiintoisia vieraita, jotka ovat alustaneet elokuvia ja jääneet

näytösten jälkeisiin keskustelutilaisuuksiin juttelemaan aiheesta katsojien kanssa. Usein paikalle on saatu elokuvien tekijöitä, joilta yleisö on voinut kysyä teosta koskevia kysymyksiä. Elokuvien näyttämisen ei ole ollut tarkoitus olla pelkästään viihdettä, vaan keskustelutilaisuuden on ajateltu tarjoavan mahdollisuuden alueen asukkaille jakaa ajatuksiaan erilaisista vaikeistakin aiheista muiden kanssa.

Yhteistyö Helsingin kaupungin KYKY II -hankkeen kanssa

Helsingin kaupungin KYKY II -hankkeessa maahan muuttaneille kotivanhemmille järjestettiin vertaisryhmätoimintaa, jossa jaettiin kokemuksia ja opastettiin mm. erilaisten digipalveluiden käytössä. Toiminnan ajaksi oli järjestetty lastenhoito. Hanke toimi koko Helsingin alueella mutta sopi-

vien tilojen puuttuessa ryhmää ei oltu voitu vielä käynnistää Länsi-Helsingissä. Hankkeen työntekijöille oli kantautunut tieto Kuntoutussäätiön tekevästä aluetyöstä ja mahdollisuudesta lainata Kuntoutussäätiön tiloja. Koska hankkeen toiminta selvästi palvelisi yhtä oman toimintamme kohderyhmistä, eli alueella asuvia vieraskielisiä, päätettiin pitää suunnittelupalaveri, jossa käytiin läpi toiminnan aikataulut ja muut yksityiskohdat. Hanke, joka mahdollisti maahan muuttaneiden kotivanhempien omankielisen tuen, saattoi näin laajentua uudelle alueelle Länsi-Helsinkiin reilussa viikossa ensimmäisestä yhteydenotosta. Alueella asuville maahan muuttaneille kotivanhemmille tuli tarjolle uudenlainen palvelu samalla

kun Kuntoutussäätiön tilat saatiin entistäkin tehokkaampaan käyttöön.

Työelämän kielitaito ja työnhakuklinikka

Maahanmuuttajajärjestöjen kanssa järjestettiin kielikurssi työllistymispainotuksella. Kurs-

silla opetettiin suomenkieltä ja opastettiin työnhaussa. Kurssin lopuksi kaikki osallistujat olivat laatineet tai päivittäneet työnhakuasiakirjat ja kirjoittaneet ainakin yhden työhakemuksen. Kurssin järjestämiseen osallistuneista järjestöistä, yhdellä oli tarjota ammattitaitoinen kielenopettaja, joka osasi useampaa kieltä. Toisen yhteistyökumppanin työntekijä osasi puolestaan muutamaa muuta kieltä, joten opetusta ja oppimista helpotti mahdollisuus käyttää lukuisia eri apukieliä. Apukielten monipuolisuus osoittautuikin palautteen perusteella todella merkittäväksi asiaksi osallistujien oppimisen kannalta. Kurssin osallistujista suurin osa oli melko iäkkäitä pitkäaikaisyrittömiä, joiden kielitaito oli heikko pitkästä maassaoloajasta huolimatta. Monet osallistujista sanoivat käyneensä lukuisilla kielikursseilla, joilla eivät olleet oppineet mitään, koska opetus oli tapahtunut pelkäs-

tään suomeksi. Kurssin aikana muutama osallistujista löysi itselleen sopivaa työtä ja monille selvisi mistä töitä kannattaa etsiä. Yhteistyönä järjestetyn kurssin osallistujat tulivat eri kieli- ja kulttuuripiireistä, minkä ansiosta toiminta edisti työelämävalmiuksien lisäksi eri maista tulleiden ihmisten välisiä kohtaamisia.

Sisällöltään erittäin monipuolisen kielikurssin järjestäminen melko pienin taloudellisin resurssein ei olisi onnistunut ilman yhteistyöverkostoista löytyneitä kumppanuuksia. Tähänkin kokonaisuuteen Kuntoutussäätiön tilat toivat oman lisänsä, koska kurssiin oli mahdollista sisällyttää tietoteknisten taitojen opettelua hyvin varustellun tietotekniikkaluokan ansiosta.

Hyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden tukeminen naapurustossa järjestetävällä liikunnalla

Kuntoutussäätiö on ollut mukana toteuttamassa kaupunkikävelyitä alueen muiden hanketoimijoiden ja alueen palvelukeskusten kanssa. Kävelyiden tavoitteena on ollut vähentää ihmisten yksinäisyyttä ja lisätä hyötyliikunnan tuomia terveyshyötyjä. Tällaisen ympäristöstä ammennettävien mahdollisuuksien hyödyntäminen ei vaadi suuria resursseja ja kevyttä liikuntaa on mahdollista yhdistää esimerkiksi paikallishistoriasta kertomiseen. Toi-

mintaan osallistuminen ei vaadi osallistujiltakaan paljon, kun mukaan pääsee lähes suoraan kotiovelta.

Kävelyretkien reitit on suunniteltu niin, että niiden varrella on sopivasti levähdyspaikkoja. Kävelyt ovat päättyneet alueen asukaskahvilaan, jolloin osallistujilla on halutessaan mahdollisuus jäädä kävelyn jälkeen hetkeksi rupattelemaan kahvikupin äärelle. Monet osallistujista ovat

kertoneet, että seuran ansioista heidän on ollut helpompi lähteä ulos liikkumaan. Sen lisäksi, että kävelyt kohentavat ihmisten kuntoa, koitetaan niiden avulla tarjota ihmisille tilaisuuksia tutustua naapureihinsa. Tällaisilla kohtaamisilla tuetaan alueen asukkaiden sosiaalista hyvinvointia ja lisätään koettua turvallisuuden tuntua.

Reflektointi ja havainnot jatkokehittämistä ajatellen

Aluetyötä on lähdetty tekemään kokeilukulttuurin hengessä. Erilaiset kokeilut ja niiden tuomat kokemukset ovatkin tämän aluetyön mallin tärkeimpiä rakennusaineita ja tässä kappaleessa esitellään joitain keskeisiä havaintoja aluetyöhön liittyen.

Jokainen asuinalue muuttuu ja elää jatkuvasti. Toimintaympäristö elää, kun projektit ja hankkeet alkavat ja loppuvat,

ihmisten tarpeet ja kiinnostuksen kohteet muuttuvat ja fyysiseen ympäristöönkin tulee välillä muutoksia kun vanhoja tiloja suljetaan ja puretaan samalla kun uusia rakennetaan tilalle. Muutoksia täytyy seurata ja parhaiten se onnistuu osallistamalla aluekokouksiin, seuraamalla aluetta koskevaa päätöksentekoa ja olemalla yhteydessä alueen asukkaisiin. Matalan kynnyksen toimintojen järjestäminen on tärkeä kanava, jonka kautta pääsee kuulemaan mitä alueella tapahtuu ja mitä ihmiset alueen asioista ajattelevat.

Osallisuuteen liittyvät haasteet

Monien aluetoimijoiden yhteisenä intressinä on alueen asukkaiden mukaan saaminen yleiseen kehittämiseen sekä muun toiminnan suunnitteluun aina kuin se on mahdollista. Aluetoimijoiden kokouksiin voivat

osallistua organisaatioiden lisäksi myös asukkaat. Asukkailla on tietenkin paras ja ajantasaisin käsitys alueen puutteista ja tarpeista. Tämä on tärkeä pitää mielessä, ettei toimintaa järjestetä vain järjestämisen vuoksi, vaan että se vastaa todelliseen tarpeeseen. Ulkopuolelta tulevaa, jonkin ongelmalliseksi nähdyn alueen asukkaiden osallistamista jonkin hankkeen avulla on syystäkin arvosteltu.

Asukkaiden saaminen mukaan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen ei ole kuitenkaan helppoa. Alueilta löytyy usein joitain aktiivisia asukkaita, jotka ovat kiinnostuneita alueensa kehittämisestä. Vapaaehtois- ja asukasyhdistystoimintaan kaivataan kuitenkin jatkuvasti uusia aktiiveja korvaamaan niitä, jotka jättäytyvät pois toiminnasta. Ilman aktiivisia kansalaisia ei voida järjestää asukaslähtöistä toimintaa. Erilaisia osallistumisen tapoja on paljon, mutta monesti ne

pitää osata tunnistaa ja tuoda paremmin esille, jotta mahdollisimman moni osaisi löytää oman tapansa olla mukana yhteiskunnan toiminnassa. Yhtenä aluetyön haasteena onkin toiminnan puitteiden kehittäminen sellaisiksi, että ne houkuttelisivat mahdollisimman monia mukaan kehittämään omaa aluettaan.

Sellaisen aluetyön tekeminen, jossa kohderyhmänä ovat haastavissa elämäntilanteissa olevat ja johon osallistumisen tulisi olla kaikille mahdollisimman helppoa, asettaa omanlaisiaan haasteita. Ensimmäisenä ratkaistavana asiana, jokaisen erillisen toiminnon kohdalla on kohderyhmän mukaan saaminen. Koska kohderyhmä olisi hyvä saada mukaan jo toiminnan suunnitteluvaiheessa, tulisi heidän tavoittamisensa aloittaa heti suunnittelun käynnistytessä. Lähestymistapoja erilaisten kohderyhmien tavoittamiseen on useita, mutta jos alueella

on olemassa olevia aluetoimijoiden verkostojakaan kannattaa niihin olla yhteydessä ja katsoa olisiko jonkin toisen organisaation asiakaskunnassa sitä kohderyhmää, jota omaan toimintaan tavoitellaan. Näin voidaan hyödyntää olemassa olevien toimijoiden kontakteja mikä luonnollisesti helpottaa vaikuttavan toiminnan järjestämistä. Lisäksi monille voi olla helpompi osallistua uuteen toimintaan, jos tieto siitä tulee joltakulta tutulta.

Järjestetyn toiminnan onnistumisen kannalta on tärkeä kartoittaa tarkasti, mitä toimijoita alueella on ja miettiä mitkä toimijoista voisivat olla luontevia yhteistyökumppaneita ja tiedustella heiltä kiinnostusta yhteistyöhön. Mikäli alueelta ei löydy organisaatioita, joiden toimintaan oma kohderyhmä voisi osallistua, voi perinteisten ilmoitustaulumainosten ja mahdollisten some-kanavien hyödyntämisen lisäksi mennä

sinne missä ihmiset viettävät aikaansa. Se voi tilanteesta riippuen tarkoittaa puistoja, kahviloita, moskeijoita, baareja, kauppojen edustoja tai koulujen pihoja. Useimmiten ihmisten on helpompi osallistua johonkin toimintaan, jos heillä on tarkka tieto siitä mistä toiminnassa on kyse ja kuka sitä järjestää. Järjestöillä on hyvä maine Suomessa, eikä niiden toimintaa yleensä sekoiteta julkisen tai yksityisen sektorin toimintaan, joista toista voidaan pitää pakollisena ja toista maksullisena. Vähän aikaa Suomessa asuneille voi olla kuitenkin väärinkäsitysten välttämiseksi hyvä tarkentaa, ettei järjestölähtöisessä toiminnassa ole kyse ole viranomaistoiminnasta.

Vaikuttavuuden todentaminen

Rahoittajat haluavat luonnollisesti tietää mitä tuloksia rahoitetulla toiminnalla on

saavutettu. Vaikuttavuuden pitäisi tietenkin kiinnostaa myös toiminnan järjestäjää siitäkin syystä, että se on keskeinen työkalu oman toiminnan kehittämiseksi. Matalan kynnyksen toiminnasta palautteen keruu ei ole kuitenkaan yksinkertaista ja jos toiminnan tavoitteena on osallisuuden vahvistaminen, on mietittävä tarkkaan mitä osallisuudella tarkoitetaan, miten oma toiminta liittyy todellisuudessa sen tukemiseen ja miten toiminnalla tavoiteltavaa muutosta voi mitata.

Valmiita mittareita, jotka soveltuisivat kaikenlaisen aluetyössä tehtävän toiminnan mittaamiseen, ei valitettavasti ole olemassa. Alle on kerätty kuitenkin muutama esimerkki siitä, miten Kuntoutussäätiön aluetyön toiminnassa on pyritty todentamaan toiminnan vaikuttavuutta.

Nämä esimerkit voivat auttaa sopivien vaikuttavuusmittareiden kehittämisessä omille toimintoille.

Opinnäytepajassa ja työnhakuklinikoilla osallistujille on tehty alku- ja loppukartoitus. Alkukartoituksessa kysyttiin muun muassa osallistujien odotuksia, jonka perusteella suunniteltuja sisältöjä muokattiin. Osallistujilta pyydettiin ensimmäisellä kerralla yhteystiedot ja lupa ottaa heihin yhteyttä palautteen

keruuta varten. Näin haluttiin varmistua, että oli mahdollista saada kehittämisajatuksia ja tietoa keskeytyksen syystä niiltä, jotka mahdollisesti osallistuisivat toimintaan vain kerran. Viimeisellä kerralla osallistujat täyttivät loppupalauttekaavakkeen, jonka vastauksia on voitu peilata alkutilanteeseen ja arvioida toiminnan vaikutusta ja onnistumista suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

Kertaluontoisten tapahtumien ja toimintojen vaikutusten mittaaminen on haastavampaa koska vertailukohta puuttuu. Tästä huolimatta on tapoja, joilla tällaisten toimintojen vaikutavuutta voidaan jollakin tapaa mitata. Yksi mahdollisuus on pyytää osallistujilta tapahtuman lopuksi yleistä palautetta ja kehittämisohdotuksia. Näin voidaan saada käsitys, siitä miten osallistujat ovat kokeneet järjestetyn toiminnan. Kehittämisohdotukset antavat tärkeää pohjatietoa tulevien toiminto-

jen ja tapahtumien suunniteluun. On kuitenkin ilmeistä, että yksittäisen tapahtuman palauttekaavakkeessa abstraktimpien asioiden kuten osallisuuden kysyminen voi tuntua vastaajasta hassulta ja mielekkään vastauksen antaminen hankalalta. Tällaisia käsitteitä kannattaakin pilkkoa pienempiin ja helpommin ymmärrettäviin kysymyksiin: *tutustuitko tilaisuudessa uusiin ihmisiin? Saitko uusia työkaluja työnhakuun? Oletko toiveikkaampi työllistymisen suhteen? Opitko uusia asioita terveytesi ylläpitämiseksi?*

Toinen mahdollinen lähestymistapa on niin sanottujen pulssimittausten tekeminen. Niissä pyydetään tilaisuuteen tulevilta arvioimaan esimerkiksi heidän koettua vireystilaansa tai mielentilaansa. Vastaus voidaan antaa hyvin yksinkertaisen asteikon muodossa tai vaikka hymiönaamojen avulla, jolloin kielitaitoakaan ei välttämättä tarvita. Tilaisuuden lopuksi ky-

syttään uudestaan samat kysymykset, jolloin voidaan arvioida toiminnan vaikutuksia osallistujien mielialaan yleisellä tasolla. Tulosten tarkempi tulkinta ei tällaisella metodilla onnistu, ellei samalla kerätä avointa palautetta tai yksilöidä vastauksia, niin että voidaan nähdä muutos yksilötasolla. Hyvää tässä mittaamistavassa on sen helpous ja mahdollisuus käyttää ei-kielillisiä kaavakkeita, jolloin puutteet kielitaidossa eivät muodostu palautteen antamisen esteeksi.

Laajempia ja kauaskantoisempia aluetyön vaikutuksia voidaan arvioida pidemmällä aikajänteellä. Nämä vaikutukset ilmenevät esimerkiksi alueen työllisyysasteen nousuna, rikollisuuden vähenemisenä, alueelle muuttavien määrän kasvuna sekä alueen työpaikkarakenteen monipuolistumisena tai työpaikkojen lisääntymisenä (esimerkiksi alueen yksityisten palveluiden lisääntymisen kaut-

ta). Tällaisen vaikuttavuuden aikaansaaminen edellyttää vahvaa alueen yhteistä toimijuutta ja usein myös kaupungin panostuksia infrastruktuurin kehittämiseen mm. kaavoituksella ja liikenneyhteyksiä parantamalla. Myös yksittäisten investorien merkitys alueelle voi olla huomattava. Alueen asunto- ja muuta rakennuskantaa monipuolistavalla uudisrakentamisella voidaan lisätä naapurustojen vetovoimaa ja vaikuttaa myönteisesti jopa asuntojen hintakehitykseen naapurustossa. Tämä voi parhaimmillaan saada aikaan myönteisen kehittämisen kehän, lisäten alueen asukkaiden sitoutumista naapurustoihinsa, tehden samalla myös alueverkostotyöstä entistä houkuttelevampaa ja kiinnostavampaa. Myönteisten kehittämisen syklien aikaansaaminen on tärkeää, mutta se voi viedä paljon aikaa ja edellyttää aina laajaa yhteistyötä toimijoiden välillä. Kaupunki harvoin yksin

pystyy sysäämään heikompia alueita myönteisen kehittymisen kehälle.

Rahoitus ja kilpailu

Kilpailu näkyy nykyään kaikkialla ja saattaa näkyä myös paikallistoimintaa järjestettäessä. Kilpailu ei ole lähtökohtaisesti haitallista kunhan se ei estä yhteistyön tekemistä muiden kanssa. Yhteistyö näyttäisi olevan yleishyödyllisessä toiminnassa kriittistä sen tuomien mahdollisuuksien ja muun synergiaedun ansiosta. Monesti toiminnan rahoitus riippuu kuitenkin ainakin osittain siitä, kuinka paljon ihmisiä on osallistunut toimintaan. Tällöin yhteistyö voi näyttäytyä riskinä menettää omia asiakkaita muiden toimintoihin, mikä voi vaarantaa oman toiminnan jatkorahoituksen. Pahimmillaan tämä johtaa siihen, että eri toimijat, joiden tavoitteet ovat saman suuntaiset, tekevät koordinoi-

mattomasti tahoillaan päällekkäistä toimintaa samalla alueella.

Tässä aluetyön mallissa halutaankin nostaa esille tarve kehittää vaikuttavuuden arviointia sellaiseksi, että siinä huomioidaan kokonaisuus mahdollisimman kattavasti. Käytännössä tämä voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että arviointi tulisi ulottaa siihen, kuinka paljon tehdään yhteistyötä eri kumppaneiden kanssa varsinaisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Samalla myös rahoitusta olisi syytä miettiä kokonaisuutena. Rahoittajien tulisi tuntee tarpeeksi hyvin rahoittamansa toiminnan ympäristö ja miettiä rahoituksia laajempina kokonaisuuksina, jossa kaupungit, ministeriöt ja kolmatta sektoria rahoittavat tahot koordinoisivat alueiden kehittämiseen suunnattuja resursseja kokonaisuutta silmällä pitäen.

Juurruttaminen

Yhteistyö voi auttaa myös ratkaisemaan juurrutukseen ja levittämiseen liittyviä haasteita. Monesti hankkeiden hyödyt ovat vaarassa kadota hankkeen päätyttyä. Verkostoissa toimimalla eri organisaatiot oppivat toisiltaan ja voivat parhaimmillaan soveltaa oppeja ja muiden hankkeiden ideoita omassa toiminnassaan luovilla tavoilla. Tämä on yksi tapa, jolla toisten hankkeiden opit voivat jäädä elämään. Kuten aiemmasta on

käynyt ilmi, aluetyössä toteutetuissa matalan kynnyksen toiminnoissa on yhtenä tavoitteena saada asukkaat mukaan toimintojen suunnitteluun ja mahdollisuuksien mukaan siirtää heille vastuuta toimintojen järjestämisestä. Sen lisäksi, että asukkaille halutaan antaa mahdollisimman paljon valtaa toimintojen suunnittelussa ja toteutuksessa, on taustalla toive saada kehitetyt konseptit elämään alueilla mahdollisimman itsenäisesti.

Lopuksi

Kolmannen sektorin tekemän aluetyössä voidaan kokeilla erilaisia toimintoja ja muotoilla kokeilujen perusteella parhaaksi havaitut toimintamuodot. Näillä toimintamuodoilla voidaan vahvistaa ihmisten toimijuutta omassa elämässään ja siten varmistaa, että mahdollisimman monilla on tarvittava kompetenssi osallistua erilaisiin demokraattisiin prosesseihin.

Kokeilujen, keskustelujen ja teoreettisen pohdiskelun tuotoksena on syntynyt tämä Kuntoutussäätiön aluetyön malli. Matkan varrella on tehty monia eri toimintoja, joista toisia on päätetty jatkaa ja toiset on jätetty pois. Kaikilla alueilla on ominaispiirteensä eikä kaikkea ole mahdollista siirtää suoraan alueelta toiselle. Pitää olla herkkyyttä tunnistaa alueelliset tarpeet ja pyrkiä löytämään sopivat keinot vastata niihin. Kuntoutussäätiön kehittämässä alue-

työn mallissa olennaista ovat ne toimintatavat, joita voi soveltaa eri alueiden kehittämistyössä. Tarjoamalla erilaisia osallisuuden tapoja, yhä useampi voi kokea olevansa mukana yhteiskunnan toiminnassa. Kolmannen sektorin toimija voi tuoda ihmisiä yhteen ja auttaa heitä saamaan oman äänensä paremmin kuuluville. On tärkeää tunnistaa olemassa olevat resurssit monipuolisesti ja antaa ihmisille mahdollisimman paljon mahdollisuuksia vaikuttaa omaan elinympäristöönsä. Yhteistyöverkostojen rakentumiseen vaikuttaa alueen tekijöiden lisäksi toiminnalle asetetut tavoitteet sekä mukana olevien ihmisten henkilökohtaiset ominaisuudet. Aluetyö on sisällöllisesti hyvin moniulotteista ja sen tekeminen vaatii tekijöiltään luovuutta ja rohkeutta toimia omana itsenään. Positiivisella työotteella varustettu työntekijä osaa rohkaista toimintaan osallistuvia ja saa heidät tuntemaan itsen-

sä arvokkaiksi ja tervetulleiksi. Kannustava ja positiivinen asenne on ensiarvoisen tärkeää toimintojen onnistuneen toteutuksen kannalta. Dialogisuus on avainasemassa alue- ja naapurustotyön onnistumisessa. Tämä tarkoittaa, että ihminen tulee kuulluksi ja ymmärretyksi omana itsenään, ja hän kokee, että hänen mielipiteillään ja sanomisellaan on merkitystä. Kolmannen sektorin toimijat voivat olla alustoja dialogisten vuorovaikutussuhteiden rakentumiselle. Ne voivat auttaa eri toimijoita kohtaamaan toisiaan, ymmärtämään toisiaan ja myös välittämään näkemyksiään esimerkiksi kaupungin viranhaltijoille ja kaupungin päätöksentekoon. Dialogisuus synnyttää parhaimmillaan alueen asukkaissa toimijuuden tunnetta; tunnetta siitä, että omalla toiminnalla ja sanomisella on merkitystä.

Aluetyön malli vastaa osaltaan nyky-yhteiskunnan haas-

teisiin, jotka näkyvät muun muassa syrjäytymisenä ja osattomuuden kokemuksina. Kolmannella sektorilla voisikin tulevaisuudessa olla suurempi rooli sosiaalisesti kestävien kaupunkien rakentamisessa. Toiveena on, että Kuntoutussäätiön kehittämä aluetyön malli auttaakin kaikkia aluekehitystyön toimijoita hahmottamaan kolmannen sektorin mahdollisia rooleja kaupunkien kehittämisessä.

Kuntoutussäätiö on yleishyödyllinen organisaatio, jonka asiantuntemus ja osaaminen liittyvät ihmisten terveyden ja hyvinvoinnin laaja-alaiseen tukemiseen. Kuntoutussäätiö on kuntoutusalan tutkimus- ja palveluorganisaatio, mikä mahdollistaa käytännön ja teoreettisen osaamisen yhdistämisen tutkimus-, kokeilu- ja palvelutoiminnassa.

Lähteet

Engeström, Y (1987) Learning by expanding: An activity-theoretical approach to developmental research. Helsinki. Orienta-Konsultit.

Geels, FW (2002) Technological transitions as evolutionary reconfiguration processes: a multi-level perspective and a case-study. Research policy, 2002; 31 (8-9), pp. 1257–1274.

Hirschovits-Gerz A, Isola A-M, Kukkonen M, Leemann L & Puromäki H. (2018) Oikein toteutettu aktiivointi voi lisätä työttömien osallisuutta. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke –Sokra. Saatavilla: <https://thl.fi/documents/966696/3775955/Sokra+-+Oikein+toteutettu+aktiivointi+voil%3%A4t%C3%A4+ty%C3%B6t%C3%B6mien+osallisuutta.pdf/ff30a96f-8c2e-4a71-874f-033be53e0c-fc> Luettu 7.5.2020.

Houni P & Ansio H (2015) Duunia kimpassa – yhteisölliset työtilat Helsingissä. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 2015:4.

Häikiö L. (2018) Parasta kaupunkipolitiikkaa on sosiaalisesti kestävä kaupunkikehityksen edistäminen. Julkaisussa: Kaupunkien aikakausi - Kaupunkitutkijoiden puheenvuoroja

2020-luvun kaupunkipolitiikasta. Helsingin kaupunki. Helsingin kaupungin keskushallinnon julkaisuja 2018:11. s. 26–29.

Häikiö L. (2019) Osallisuuden ja osallistumisen merkitys - Asukkaat maankuntaudistuksen keskiöön. Esitys Kuntaliiton tilaisuudessa: onnistuva Suomi tehdään lähellä.

Isola AM, Kaartinen H, Leemann L, Lääperi R, Schneider T, Valtari S, Keto-Tokoi A. (2017) Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. THL työpaperi 2017:33.

Kekäläinen T, Freund AM, Sipilä S & Kokko K (2019) Cross-sectional and longitudinal associations between leisure time physical activity, mental well-being and subjective health in middle adulthood. Applied research in quality of Life, 1–18.

Keyes CL (1998) Social well-being. Social Psychology Quarterly, Vol. 61, No. 2 (Jun., 1998), pp. 121–140.

Kiiski Kataja E (2012) Elinvoimafoorumin ekskursio: Tekemisen demokratia. Sitra. Saatavilla: <https://www.sitra.fi/artikkelit/elinvoimafoorumin-ekskursio-tekemisen-demokratia/> Luettu 11.5.2020

Kuitunen S (2019a) Olisiko jo sosiaalisesti kestävien kaupunkien aika?

Selvitys sosiaalisen kestävyuden käsitteestä, tulkinnoista ja määrittelystä kaupunkien kehittämisessä. <https://kuntoutusaaio.fi/assets/files/2019/04/sosiaalisestikestavat-kaupungit.pdf>

Kuitunen S (2019b) Osallisuus sosiaalisesti kestävässä kaupungeissa havaintoja ja caseja. Esitys kuntademokratiaverkoston tilaisuudessa 28.11.2019.

Kurikka P (2019) Esitys HYTE-koulutuksessa. Pori 4.2.2020.

Kyttä M, Broberg A, Haybatollahi S & Schmidt-Thomé K (2016) Urban happiness: context-sensitive study of the social sustainability of urban settings. Environment and Planning B 43.

Leemann L, ja Hämäläinen RM (2016) Asiakasosallisuus, sosiaalinen osallisuus ja matalan kynnyksen palvelut. Pohdintaa käsitteiden sisällöstä. Yhteiskuntapolitiikka 2016; 81: 5. s. 586–594.

Parkkinen M, Rinne H, Ilomäki T, Shemeikka R (2016) Teoksessa Jukka Murto & Outi Pentala (toim.) Osallistuminen, hyvinvointi ja sosiaalinen osallisuus – ATH-tutkimuksen tuloksia Järjestökentän tutkimusohjelma. THL Työpaperi 38/2016. s. 10–19.

Räisänen-Ylitalo, S (2015) ”ME-yhdessä kasvaen ja oppien-tuemme”: sosiaalinen hyvinvointi yhtenäiskoulussa neljän lappilaiskoulun oppilaiden käsitysten mukaan. Väitöskirja Lapin yliopiston kasvatustieteellinen tiedekunta. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Seikkula, J. & Arnkil T. (2005) Dialoginen verkostotyö. Tampere: Tammer-Paino.

Siisiäinen, M (2014) Four faces of participation. Teoksessa Aila-Leena Matthies & Lars Uggerhøj (toim.) Participation, marginalization and welfare services. Concepts, politics and practices across European countries. Farnham, Surrey: Ashgate, 29–45.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö (2011) Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020 – Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön strategia. STM julkaisuja 1:2011.

YK (2016) Habitat III. United Nations conference on housing and sustainable urban development. Draft outcome document for adoption in Quito October 2016.

YK kestävä kehitys. (1992) Agenda 21. United Nations Conference on environment & development. Rio de Janeiro, Brazil June 1992.

Kuntoutussäätiö

